YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

12 päivänä syyskuuta 2006 *

Asiassa C-479/04,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Østre Landsret (Tanska) on esittänyt 16.11.2004 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 19.11.2004, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Laserdisken ApS

vastaan

Kulturministeriet,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas ja J. Malenovský sekä tuomarit J.-P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, G. Arestis (esittelevä tuomari), J. Klučka, U. Lõhmus ja A. Ó Caoimh,

* Oikeudenkäyntikieli: tanska.

julkisasiamies: E. Sharpston,
kirjaaja: hallintovirkamies K. Sztranc,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 14.2.2006 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Laserdisken ApS, edustajanaan H. K. Pedersen yhtiömiehenä,

– Puolan hallitus, asiamiehenään T. Nowakowski,

– Euroopan parlamentti, asiamiehinään K. Bradley ja L. G. Knudsen,

– Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään H. Vilstrup, F. Florindo Gijón ja R. Liudvinaviciute,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään W. Wils ja N. B. Rasmussen,

kuultuaan julkisasiamiehen 4.5.2006 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22 päivänä toukokuuta 2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL L 167, s. 10; jäljempänä direktiivi tai direktiivi 2001/29) 4 artiklan 2 kohdan tulkintaa ja pätevyyttä.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Laserdisken ApS (jäljempänä Laserdisken) ja Kulturministeriet (kulttuuriministeriö) ja joka koskee Tanskan ophavsretslov-nimisen lain (tekijänoikeuslaki), sellaisena kuin se on muutettuna 17.12.2002 annetulla lov nr. 1051, om ændring af ophavsretsloven -nimisellä lailla, 19 §:n sovellettavuutta Euroopan talousalueen (ETA) ulkopuolella laillisesti myytyjen DVD-levyjen maahantuontiin ja myyntiin Tanskassa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Direktiivi 2001/29 annettiin EY 47 artiklan 2 kohdan ja EY 55 sekä EY 95 artiklan perusteella. Direktiivin 1 artiklan, jonka otsikko on "Soveltamisala", 1 kohdassa säädetään, että "tämä direktiivi koskee tekijänoikeuden ja lähioikeuksien oikeudellista suojaa sisämarkkinoilla ja erityisesti tietoyhteiskunnassa".

4 Direktiivin 2–5 artikla sisältyvät sen II lukuun, jonka otsikko on "Oikeudet ja poikkeukset". Direktiivin 2 artikla koskee kappaleen valmistamista koskevaa oikeutta, 3 artikla oikeutta välittää yleisölle teoksia ja oikeutta saattaa muu suojattu aineisto yleisön saataviin, 4 artikla levitysoikeutta ja 5 artikla kolmessa edellisessä artiklassa olevista säännöistä tehtäviä poikkeuksia ja niitä koskevia rajoituksia.

5 Direktiivin 4 artiklan sanamuoto on seuraava:

"1. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa alkuperäiskappaleiden ja niiden kopioiden levitys yleisölle missä muodossa tahansa myymällä tai muutoin.

2. Levitysoikeus ei sammu yhteisössä teoksen alkuperäiskappaleen tai sen kopioiden osalta, paitsi kun on kyseessä yhteisössä tapahtuva kohteen ensimmäinen myynti tai muu omistusoikeuden siirto, jonka oikeudenhaltija suorittaa itse tai joka suoritetaan hänen suostumuksellaan."

6 Direktiivin 5 artiklan 2 kohdassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksista tai rajoituksista 2 artiklassa säädettyyn kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen tietyissä tapauksissa. Mainitun 5 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää kyseisessä kohdassa mainituissa tapauksissa poikkeuksista tai rajoituksista myös 2 ja 3 artiklassa säädettyihin oikeuksiin.

7 Direktiivin 5 artiklan 4 kohdassa säädetään, että "jos jäsenvaltiot voivat 2 ja 3 kohdan nojalla säätää poikkeuksesta tai rajoituksesta kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen, ne voivat säätää myös 4 artiklassa tarkoitettua levitysoikeutta koskevasta poikkeuksesta tai rajoituksesta siinä laajuudessa kuin sallitun kappaleen valmistamisen tarkoitus oikeuttaa poikkeuksen".

8 Ennen direktiivin 2001/29 täytäntöönpanoa Tanskan tekijänoikeuslain 19 §:ssä säädettiin, että "kun kappale teoksesta tekijän suostumuksella myydään tai muulla tavalla luovutetaan toiselle, kappaletta saa levittää edelleen".

9 Sen johdosta, että kyseistä lakia muutettiin 17.12.2002 annetulla lailla nro 1051, jolla oli tarkoitus panna täytäntöön direktiivi 2001/29, mainitun 19 §:n 1 momentin sanamuoto on sittemmin seuraava:

"Kun kappale teoksesta tekijän suostumuksella myydään tai muulla tavalla luovutetaan toiselle Euroopan talousalueen sisällä, kappaletta saa levittää edelleen. Kun kyse on lainaamalla tai vuokraamalla tapahtuvasta edelleenlevityksestä, 1 momentin säännöksiä sovelletaan myös myyntiin tai muuhun luovutukseen Euroopan talousalueen ulkopuolella."

10 Euroopan talousalueesta 2 päivänä toukokuuta 1992 tehdyn sopimuksen (EYVL 1994, L 1, s. 3; jäljempänä ETA-sopimus) 65 artiklan 2 kohdan mukaan henkistä, teollista ja kaupallista omaisuutta koskevat erityismääräykset ja -järjestelyt ovat mainitun sopimuksen pöytäkirjassa 28 ja liitteessä XVII. ETA-sopimuksen liitteen XVII (Henkinen omaisuus) muuttamisesta 9 päivänä heinäkuuta 2004 tehdyllä ETA:n sekakomitean päätöksellä N:o 110/2004 (EUVL L 376, s. 45) direktiivi 2001/29 sisällytettiin mainittuun sopimukseen.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

11 Laserdisken on kauppayhtiö, joka myy Tanskassa sijaitsevissa myymälöissään yksityisille ostajille muun muassa elokuvateosten kappaleita.

12 Vuoden 2002 loppuun saakka kyseinen yhtiö toi näitä kappaleita maahan lähinnä muista Euroopan unionin jäsenvaltioista mutta myös kolmansista valtioista. Kyse oli muun muassa erityisjulkaisuista, kuten alkuperäisistä amerikkalaisjulkaisuista tai erityisellä tekniikalla tallennetuista julkaisuista. Toisen merkittävän osan myyntiin tarjotuista tuotteista muodostivat elokuvateokset, joita ei ollut julkaistu eikä julkaistaisi Euroopassa.

13 Laserdisken totesi, että sen liikevaihto pieneni merkittävästi edellä tarkoitetun lainsäädännön muutoksen johdosta, ja se nosti 19.2.2003 Kulturministerietiä vastaan Østre Landsretissä kanteen, jossa se vaati sen toteamista, että tekijänoikeuslain 19 §:ää, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanon yhteydessä, ei voida soveltaa. Laserdiskenin mukaan mainitun 19 pykälän uudet säännökset vaikuttavat huomattavasti sen harjoittamaan ETA:n ulkopuolella laillisesti myytyjen DVD-levyjen tuontiin ja myyntiin.

14 Laserdisken vetosi tämän kanteen tueksi direktiivin 2001/29 pätemättömyyteen, joka johtui sen mukaan siitä, että EY 47 artiklan 2 kohta ja EY 55 sekä EY 95 artikla eivät olleet tämän direktiivin asianmukainen oikeusperusta.

15 Laserdisken väitti lisäksi, että mainitun direktiivin 4 artiklan 2 kohdalla rikotaan kansainvälisiä sopimuksia, jotka sitovat yhteisöä tekijänoikeuden ja lähioikeuksien alalla, sekä kilpailupolitiikan toteuttamista koskevia EY:n perustamissopimuksen määräyksiä, että sillä loukataan suhteellisuusperiaatetta piratismin torjunnassa ja yleisesti sisämarkkinoiden toteuttamisessa sekä loukataan sananvapautta ja yhdenvertaisuusperiaatetta ja että sillä rikotaan EY:n perustamissopimuksen kulttuuripolitiikkaa ja jäsenvaltioiden koulutuspolitiikkaa koskevia määräyksiä eli EY 151 ja EY 153 artiklaa.

16 Koska Kulturministeriet riitautti edellä mainitut kanneperusteet kokonaisuudessaan, Østre Landsret päätti lykätä asian käsittelyä ja se esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kaksi ennakkoratkaisukysymystä:

"1) Onko [direktiivin 2001/29] 4 artiklan 2 kohta pätemätön?

2) Onko [direktiivin 2001/29] 4 artiklan 2 kohta esteenä sille, että jäsenvaltio säilyttää oikeuksien kansainvälisen sammumisen lainsäädännössään?"

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Toinen ennakkoratkaisukysymys

17 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisessa kysymyksessään, jota on tarkasteltava ensiksi, ovatko sellaiset kansalliset säännöt direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdan mukaan poissuljettuja, joissa säädetään, että levitysoikeus sammuu teoksen alkuperäiskappaleen tai sen kopioiden osalta, kun kyseessä on yhteisön ulkopuolella tapahtuva ensimmäinen myynti tai muu omistusoikeuden siirto, jonka oikeudenhaltija suorittaa itse tai joka suoritetaan hänen suostumuksellaan.

18 Laserdisken ja Puolan hallitus väittävät, että direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdan kanssa ei ole ristiriidassa se, että jäsenvaltio säilyttää lainsäädännössään tällaisen levitysoikeuden sammumista koskevan säännön. Euroopan yhteisöjen komissio on päinvastaisella kannalla.

19 Direktiivin 2001/29 4 artiklan 1 kohdassa annetaan tekijöille yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa alkuperäiskappaleiden ja niiden kopioiden levitys yleisölle missä muodossa tahansa myymällä tai muutoin.

20 Saman artiklan 2 kohtaan sisältyy kyseisen oikeuden sammumiseen liittyvä sääntö. Tämän säännöksen mukaan levitysoikeus ei sammu yhteisössä teoksen alkuperäiskappaleen tai sen kopioiden osalta, paitsi kun on kyseessä yhteisössä tapahtuva kohteen ensimmäinen myynti tai muu omistusoikeuden siirto, jonka oikeudenhaltija suorittaa itse tai joka suoritetaan hänen suostumuksellaan.

21 Tästä seuraa, että kyseessä olevan oikeuden sammumiseksi kahden edellytyksen on täytyttävä, eli yhtäältä oikeudenhaltijan tai jonkun muun hänen suostumuksellaan on täytynyt saattaa alkuperäisteos tai sen kopioita markkinoille ja toisaalta tämän markkinoille saattamisen on täytynyt tapahtua yhteisössä.

22 Laserdisken ja Puolan hallitus väittävät tältä osin, että direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa annetaan jäsenvaltioille valtuudet sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöönsä tai pitää voimassa kansallisessa lainsäädännössään sellainen levitysoikeuden sammumista koskeva sääntö, joka ei koske ainoastaan teoksia, jotka on saatettu markkinoille yhteisössä, vaan myös teoksia, jotka on saatettu markkinoille kolmansissa valtioissa.

23 Tällaista tulkintaa ei voida hyväksyä. Direktiivin 2001/29 johdanto-osan 28 perustelukappaleen mukaan kyseisen direktiivin mukaiseen tekijänoikeuden suojaan nimittäin sisältyy yksinoikeus valvoa aineelliseen tuotteeseen sisällytetyn teoksen levitystä. Yhteisössä tapahtuva teoksen alkuperäiskappaleen tai sen jäljennösten ensimmäinen myynti, jonka oikeudenhaltija itse suorittaa tai joka suoritetaan hänen suostumuksellaan, johtaa sen oikeuden sammumiseen, joka mahdollistaa yhteisössä tapahtuvan kohteen jälleenmyyntivalvonnan. Saman perustelukappaleen mukaan tämän oikeuden ei olisi sammuttava teoksen alkuperäiskappaleen tai sen jäljennösten yhteisön ulkopuolella tapahtuneen myynnin vuoksi, jonka oikeudenhaltija itse suorittaa tai joka suoritetaan hänen suostumuksellaan.

24 Direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdan sanamuodosta, joka on selkeä, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin johdanto-osan 28 perustelukappaleen kanssa, ilmenee, ettei mainitussa säännöksessä anneta jäsenvaltioille valtuuksia säätää muunlaisesta levitysoikeuden sammumista koskevasta säännöstä kuin siitä, joka koskee levitysoikeuden sammumista yhteisössä.

25 Tätä päätelmää tukee direktiivin 2001/29 5 artikla, jossa sallitaan se, että jäsenvaltiot säätävät poikkeuksista tai rajoituksista kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen, oikeuteen välittää yleisölle teoksia, oikeuteen saattaa muu suojattu aineisto yleisön saataviin ja levitysoikeuteen. Mistään kyseisen artiklan säännöksestä ei näet ilmene, että sallitut poikkeukset tai rajoitukset voisivat koskea direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdassa olevaa levitysoikeuden sammumista koskevaa sääntöä sillä seurauksella, että jäsenvaltioiden olisi mahdollista poiketa tästä säännöstä.

26 Edellä esitetty tulkinta on lisäksi ainoa tulkinta, joka on täysin direktiivillä 2001/29 olevan tavoitteen mukainen, jossa on tämän direktiivin johdanto-osan ensimmäisen perustelukappaleen mukaan kyse siitä, että taataan sisämarkkinoiden toiminta. Tältä osin on todettava, että tavaroiden vapaata liikkuvuutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta rajoitetaan väistämättä, jos jotkin jäsenvaltiot voivat säätää levitysoikeuden osalta kansainvälisestä sammumisesta samalla, kun toiset jäsenvaltiot säätävät vain yhteisönlaajuisesta sammumisesta.

27 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että kansalliset säännöt, joiden mukaan teoksen alkuperäiskappaleen tai sen kopioiden levitysoikeus sammuu, kun kyseisen teoksen oikeudenhaltija tai joku muu hänen suostumuksellaan saattaa tämän teoksen markkinoille yhteisön ulkopuolella, ovat ristiriidassa kyseisen säännöksen kanssa.

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

28 Laserdiskenin ja Puolan hallituksen mukaan kysymykseen on vastattava siten, että direktiivi 2001/29 ja erityisesti sen 4 artiklan 2 kohta ovat yhteisön oikeuden vastaisia. Euroopan parlamentti, Euroopan unionin neuvosto ja komissio väittävät sitä vastoin, että yhtäkään esitetyistä pätemättömyysperusteista ei voida hyväksyä.

Direktiivin 2001/29 oikeudellinen perusta

29 Laserdisken väittää, että direktiivi 2001/29 annettiin virheellisesti EY 47 artiklan 2 kohdan ja EY 55 sekä EY 95 artiklan perusteella, sillä kyseisillä määräyksillä ei voida perustella kyseisen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa olevaa yhteisönlaajuista levitysoikeuden sammumista koskevaa sääntöä.

30 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön toimivaltajärjestelmässä toimen oikeudellisen perustan valinnan on perustuttava objektiivisiin seikkoihin, jotka voivat olla tuomioistuinvalvonnan kohteena. Tällaisiin seikkoihin kuuluvat erityisesti toimen tarkoitus ja sisältö (yhdistetyt asiat C-453/03, C-11/04, C-12/04 ja C-194/04, ABNA ym., tuomio 6.12.2005, Kok. 2005, s. I-10423, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 Tältä osin on todettava, että EY 47 artiklan 2 kohdassa ja EY 55 sekä EY 95 artiklassa, joiden nojalla direktiivi 2001/29 annettiin, mahdollistetaan sijoittautumisvapautta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien, sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta välttämättömien toimenpiteiden toteuttaminen tekijänoikeuden ja lähioikeuksien sisältöön ja näiden oikeuksien käyttämiseen liittyvän jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistamisella.

32 Direktiivillä 2001/29 pyritään selvästi perustamissopimuksen edellä mainituissa määräyksissä tarkoitettuihin tavoitteisiin.

33 Tämän direktiivin johdanto-osan ensimmäisen perustelukappaleen mukaan nimittäin perustamissopimuksessa määrätään sisämarkkinoiden perustamisesta sekä sellaisen järjestelmän luomisesta, jolla varmistetaan, että kilpailu sisämarkkinoilla ei vääristy, ja jäsenvaltioiden tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevien lakien yhdenmukaistaminen edistää näiden tavoitteiden saavuttamista.

34 Direktiivin 2001/29 johdanto-osan kolmannessa perustelukappaleessa täsmennetään tältä osin, että ehdotettu yhdenmukaistaminen edistää sisämarkkinoiden neljän vapauden toteuttamista. Sitä vastoin tämän saman direktiivin johdanto-osan kuudennessa perustelukappaleessa todetaan, että koska alalla ei ole yhteisön tasolla suoritettu yhdenmukaistamista, kansallisen tason lainsäädäntötoimet voivat aiheuttaa merkittäviä suojaan liittyviä eroja ja siten rajoittaa henkistä omaisuutta sisältävien tai niihin perustuvien palvelujen ja tuotteiden vapaata liikkuvuutta.

35 Edellä esitetystä seuraa, että Laserdiskenin tässä tapauksessa direktiivin oikeudellisen perustan osalta esittämät väitteet eivät ole perusteltuja.

Direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohta

– Kansainvälisten sopimusten, joita yhteisö on tehnyt tekijänoikeuden ja lähioikeuksien alalla, rikkominen

36 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ilmoita, mitä ne sopimukset ovat, jotka sitovat yhteisöä ja joiden määräyksiä saatettaisiin rikkoa direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdassa olevalla levitysoikeuden yhteisönlaajuista sammumista koskevalla säännöllä.

37 Laserdisken väittää esittämissään huomautuksissa asiaa kuitenkaan enempää täsmentämättä, että levitysoikeus ja direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdassa oleva levitysoikeuden sammumista koskeva sääntö ovat ristiriidassa Pariisissa 14.12.1960 allekirjoitetun taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöä (OECD) koskevan konvention 1 artiklan c kohdan ja 2 artiklan a kohdan kanssa. Ensiksi mainitussa määräyksessä määrätään, että OECD:n tarkoitusperänä on edistää politiikkaa, jonka tavoitteena on "myötävaikuttaa maailmankaupan ekspansioon multilateraalisella, eisyrjivällä pohjalla", ja jälkimmäisessä, että muun muassa tämän tarkoitusperän saavuttamiseksi "jäsenmaat sopivat siitä, että ne [edistävät] taloudellisten voimavarojensa tehokasta hyväksikäyttöä".

38 Sen lisäksi, että todetaan, että tämä argumentti on epätäsmällinen, riittää, kun todetaan, että vaikka oletettaisiin, että määräykset, joihin Laserdisken vetoaa, sitovat yhteisöä, niiden tarkoituksena ei ole säännellä levitysoikeuden sammumista koskevaa kysymystä.

39 Lisäksi direktiivin 2001/29 johdanto-osan 15 perustelukappaleen mukaan kyseisellä direktiivillä pannaan täytäntöön kansainväliset velvoitteet, jotka ovat seurausta yhtäältä Maailman henkisen omaisuuden järjestön (WIPO) alaisuudessa 20.12.1996 hyväksytystä WIPOn tekijänoikeussopimuksesta ja toisaalta WIPOn esitys- ja äänitesopimuksesta, jotka hyväksyttiin yhteisön puolesta 16.3.2000 tehdyllä neuvoston päätöksellä 2000/278/EY (EYVL L 89, s. 6).

40 Levitysoikeuden osalta WIPOn tekijänoikeussopimuksen 6 artiklan 2 kappaleessa ei sen enempää kuin WIPOn esitys- ja äänitesopimuksen 8 artiklan 2 kappaleessa tai 12 artiklan 2 kappaleessakaan aseteta yhteisölle sopimuspuolena velvoitetta säätää erityisestä sammumista koskevasta säännöstä tämän oikeuden osalta.

41 Edellä mainittujen sopimusten tarkoituksesta, sellaisena kuin se ilmaistaan erityisesti niiden johdanto-osan ensimmäisissä perustelukappaleissa, nimittäin ilmenee, että niillä pyritään yhdenmukaistamaan tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevia sääntöjä.

42 Erityisesti levitysoikeuden osalta WIPOn tekijänoikeussopimuksella toteutetaan sillä olevaa yhdenmukaistamistavoitetta määräämällä, että teosten tekijöillä on yksinoikeus sallia alkuperäisten teostensa ja niiden kopioiden saattaminen yleisön saataville myymällä tai luovuttamalla omistusoikeus muulla tavoin. Sitä vastoin kyseisen yksinoikeuden sammumisen osalta mainittu sopimus ei vaikuta sopimuspuolten valtuuksiin määrittää, mitä ovat ne mahdolliset edellytykset, joiden täyttyessä mainittua sammumista sovelletaan ensimmäisen myynnin jälkeen. Yhteisön on siten kyseisen sopimuksen mukaisesti mahdollista syventää kansallisten lainsäädäntöjen yhdenmukaistamista myös tämän sammumista koskevan oikeuden osalta. Tekijänoikeutta koskevat WIPOn tekijänoikeussopimuksen edellä mainitut määräykset ja direktiivin 2001/29 säännökset ovat siis yhdenmukaistamistavoitteen kannalta toisiaan täydentäviä.

43 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että väitettä siitä, että direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdalla rikotaan kansainvälisiä sopimuksia, joita yhteisö on tehnyt tekijänoikeuden ja lähioikeuksien alalla, ei voida hyväksyä.

– Perustamissopimuksen säännöt, jotka liittyvät kilpailupolitiikan käyttöön ottamiseen

44 Laserdisken väittää, että direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdassa olevalla levitysoikeuden sammumista koskevalla säännöllä vahvistetaan tavarantoimittajien harjoittamaa jakelukanavien valvontaa, millä haitataan täten vapaata kilpailua. Pääasian kantajan keskeisissä perusteluissa nojaudutaan siihen seikkaan, että tällä levitysoikeuden sammumista koskevalla säännöllä, kun se yhdistyy DVD-levyjen aluekoodausjärjestelmään, kilpailu häviää yleisesti. Mainitun säännön johdosta tiettyjä yhteisön ulkopuolella myytyjä teoksia ei nimittäin olisi saatavilla yhteisössä.

45 Puolan hallitus huomauttaa lisäksi, että kyseisellä levitysoikeuden sammumista koskevalla säännöllä haitataan kilpailukyvyn edistämistä ja suojataan tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien haltijoiden etuja niin laajasti, että tällä ylitetään jopa tällaisten oikeuksien varsinainen kohde.

46 Pääasian kantaja ja Puolan hallitus väittävät kaiken kaikkiaan, että direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdassa olevalla levitysoikeuden sammumista koskevalla säännöllä haitataan vapaata kilpailua maailmanlaajuisella tasolla.

47 On muistutettava, että EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohdan mukaan yhteisön toimintaan sisältyy perustamissopimuksessa määrätyin edellytyksin ja siinä määrätyssä aikataulussa järjestelmä, jolla taataan, ettei kilpailu sisämarkkinoilla vääristy. Tähän liittyy perustamissopimuksen VI osaston 1 luku, johon sisältyvät kilpailusääntöjä koskevat EY 81–EY 89 artikla.

48 Tässä tapauksessa direktiivin 2001/29 johdanto-osan ensimmäisen perustelukappaleen mukaan jäsenvaltioiden tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevien lakien yhdenmukaistamisella edistetään sisämarkkinoiden perustamista sekä sellaisen järjestelmän luomista, jolla varmistetaan, ettei kilpailu sisämarkkinoilla vääristy.

49 Tästä seuraa, että mainitulla direktiivillä toteutettavalla yhdenmukaistamisella pyritään myös takaamaan EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohdan mukaisesti, ettei kilpailu sisämarkkinoilla vääristy.

50 Laserdiskenin ja Puolan hallituksen esittämä väite merkitsisi sitä, että yhteisön lainsäätäjällä oli direktiiviä 2001/29 antaessaan velvollisuus, jossa on kyse vapaan kilpailun periaatteen huomioon ottamisesta maailmanlaajuisella tasolla mutta joka ei kuitenkaan ilmene EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohdasta eikä perustamissopimuksen muistakaan määräyksistä.

51 Edellä esitetystä seuraa, että pätemättömyysperuste, joka koskee perustamissopimuksen sääntöjen, jotka liittyvät kilpailupolitiikan käyttöönottamiseen, rikkomista, on hylättävä.

– Suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen

52 Laserdiskenin ja Puolan hallituksen mukaan direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdassa oleva levitysoikeuden sammumista koskeva sääntö ei ole välttämätön esteettömien sisämarkkinoiden muodostamista koskevan tavoitteen kannalta ja sillä sälytetään Euroopan unionin kansalaisten vastattavaksi tarpeettomia kustannuksia. Lisäksi kyseinen säännös on Laserdiskenin ja Puolan hallituksen mukaan tehoton estämään sellaisten teosten levittämistä, jotka on laskettu liikkeelle yhteisössä ilman tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien haltijoiden lupaa.

53 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että yhteisön oikeuden yleisiin oikeusperiaatteisiin kuuluva suhteellisuusperiaate edellyttää, että yhteisön oikeuden säännöksen tavoitteet ovat toteutettavissa siinä säädettyjen keinojen avulla ja että näillä keinoilla ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi (asia C-491/01, British American Tobacco (Investments) ja Imperial Tobacco, tuomio 10.12.2002, Kok. 2002, s. I-11453, 122 kohta).

54 Pääasian kantaja arvostelee sitä, että yhteisön toimielimet valitsivat säännön, joka koskee levitysoikeuden sammumista yhteisössä.

55 On näin ollen tarkasteltava sitä, onko kyseisen säännön antaminen suhteeton toimenpide niiden tavoitteiden kannalta, joihin mainitut toimielimet pyrkivät.

56 Tältä osin on muistutettava, että levitysoikeuden sammumista koskevien kansallisten lainsäädäntöjen erot voivat vaikuttaa suoraan sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan. Näin ollen tätä alaa koskevalla yhdenmukaistamisella on tavoitteena poistaa vapaan liikkuvuuden esteitä.

57 Lisäksi direktiivin 2001/29 johdanto-osan yhdeksännen perustelukappaleen mukaan tekijänoikeuden ja lähioikeuksien suojaaminen auttaa varmistamaan luovuuden ylläpitämisen ja kehittymisen muun muassa tekijöiden, esittäjien, tuottajien ja kuluttajien etujen mukaisesti. Saman direktiivin johdanto-osan kymmenennestä perustelukappaleesta ilmenee, että henkistä omaisuutta koskevien oikeuksien oikeudellinen suoja on tarpeen, jotta voidaan taata asianmukaisen korvauksen saatavuus teosten käyttämisestä ja mahdollistaa investoinneille riittävä tuotto. Vastaavasti johdanto-osan 11 perustelukappaleessa todetaan myös, että täsmällisellä ja tehokkaalla järjestelmällä tekijänoikeuden ja lähioikeuksien suojaamiseksi voidaan varmistaa, että eurooppalaisella kulttuuria luovalla toiminnalla ja kulttuurituotannolla on käytettävissä tarpeelliset voimavarat, ja taata, että teosten tekijät ja esittäjät voivat toimia riippumattomina ja arvonsa mukaisesti.

58 Edellä esitettyjen tavoitteiden perusteella on ilmeistä, että se, että yhteisön lainsäätäjä valitsi direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohtaan säännön, joka koskee levitysoikeuden sammumista yhteisössä, ei ole suhteeton toimenpide, joka voisi vaikuttaa kyseisen säännöksen pätevyyteen.

59 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, ettei suhteellisuusperiaatteen loukkaamista koskeva väite ole perusteltu.

– Sananvapauden loukkaaminen

60 Laserdiskenin mukaan direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdasta seuraa, että unionin kansalaisilta evätään oikeus vastaanottaa tietoa Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 10 artiklan vastaisesti. Laserdisken vetoaa lisäksi sen vapauden loukkaamiseen, jossa on kyse tekijänoikeuksien haltijoiden vapaudesta levittää ajatuksiaan.

61 Aluksi on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perusoikeudet ovat erottamaton osa yleisiä oikeusperiaatteita, joiden noudattamista yhteisöjen tuomioistuin valvoo, ja että yhteisöjen tuomioistuin tukeutuu tämän osalta jäsenvaltioiden yhteiseen valtiosääntöperinteeseen ja kansainvälisiin ihmisoikeuksia koskeviin asiakirjoihin, joiden syntyyn jäsenvaltiot ovat vaikuttaneet tai joihin ne ovat liittyneet. Euroopan ihmisoikeussopimuksella on tässä yhteydessä erityinen merkitys (asia C-112/00, Schmidberger, tuomio 12.6.2003, Kok. 2003, s. I-5659, 71 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

62 Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa tarkoitettu sananvapaus on perusoikeus, jonka noudattamista yhteisöjen tuomioistuimet valvovat (asia C-260/89, ERT, tuomio 18.6.1991, Kok. 1991, s. I-2925, Kok. Ep. XI, s. 221, 44 kohta). Tämä pätee myös omaisuudensuojaan, joka taataan Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklassa (ks. vastaavasti asia C-347/03, Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia ja ERSA, tuomio 12.5.2005, Kok. 2005, s. I-3785, 119 kohta ja yhdistetyt asiat C-154/04 ja C-155/04, Alliance for Natural Health ym., tuomio 12.7.2005, Kok. 2005, s. I-6451, 126 kohta).

63 Ensinnäkin on hylättävä väite, jonka mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa taattua sananvapautta loukataan siten, että tekijänoikeuden haltijaa estettäisiin levittämästä ajatuksiaan. Levitysoikeus nimittäin sammuu direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdan mukaan sillä edellytyksellä, että tekijänoikeuden haltija on antanut suostumuksensa ensimmäiseen myyntiin tai muuhun omistusoikeuden siirtoon. Tämä oikeudenhaltija voi siis valvoa kohteen, jonka mainittu oikeus kattaa, ensimmäistä myyntiä. Tässä yhteydessä levitysoikeuden sammumista koskevan säännön pätemättömyyden toteamiseksi ei selvästikään voida vedota sananvapauteen.

64 Toiseksi, jos tietojen vastaanottamista koskevan vapauden osalta oletetaan, että direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdassa säädetyllä sammumista koskevalla säännöllä voidaan rajoittaa tätä vapautta, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 2 kappaleesta ilmenee kuitenkin, että kyseisen artiklan 1 kappaleessa taattujen vapauksien osalta voidaan asettaa tiettyjä rajoituksia, jotka ovat perusteluja yleistä etua koskevien tavoitteiden vuoksi, jos näistä rajoituksista on säädetty laissa, jos niistä on säädetty kyseisissä määräyksissä tarkoitetun yhden tai useamman laillisen päämäärän saavuttamiseksi ja jos ne ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa eli ne ovat perusteltavissa ehdottoman tärkeällä yhteiskunnallisella tarpeella ja ne ovat muun muassa oikeassa suhteessa tavoiteltuun lailliseen päämäärään nähden (ks. vastaavasti asia C-71/02, Karner, tuomio 25.3.2004, Kok. 2004, s. I-3025, 50 kohta).

65 Esillä olevassa asiassa tietojen vastaanottamista koskevan vapauden väitetty rajoittaminen on perusteltu, kun otetaan huomioon tarve suojata tekijänoikeuden kaltaisia henkistä omaisuutta koskevia oikeuksia, jotka kuuluvat omaisuudensuojan piiriin.

66 Tästä seuraa, että sananvapauden loukkaamista koskeva väite on hylättävä.

– Yhdenvertaisuusperiaatteen loukkaaminen

67 Laserdisken väittää, että direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdassa olevalla levitysoikeuden sammumista koskevalla säännöllä voidaan loukata yhdenvertaisuusperiaatetta. Se havainnollistaa tätä toteamalla, että kolmanteen valtioon sijoittautunut tuottaja ja lisenssinhaltija ovat eriarvoisessa asemassa suhteessa yhteisöön sijoittautuneeseen tuottajaan ja lisenssinhaltijaan.

68 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhdenvertaisuusperiaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tilanteita ei kohdella eri tavoin eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavoin, ellei tällainen kohtelu ole objektiivisesti perusteltua (em. yhdistetyt asiat ABNA ym., tuomion 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

69 Jos oletetaan, että kantajan väite voidaan esittää tehokkaasti esillä olevassa asiayhteydessä, kyseisellä väitteellä ei osoiteta, että direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdan soveltaminen johtaa siihen, että toisiinsa rinnastettavia tilanteita kohdellaan eri tavoin. On nimittäin selvää, etteivät kolmanteen valtioon sijoittautuneen tuottajan ja lisenssinhaltijan tilanteet ole samoja kuin yhteisöön sijoittautuneen tuottajan ja lisenssinhaltijan, tai niihin rinnastettavia. Laserdisken väittää tosiasiassa, että tilanteita, jotka eivät selvästikään ole toisiinsa rinnastettavia, on kohdeltava samalla tavoin.

70 Tästä seuraa, että yhdenvertaisuusperiaatteen loukkaamista koskeva väite on hylättävä.

– EY 151 ja EY 153 artiklan rikkominen

71 EY 151 artiklan 1 kohdan mukaan yhteisö myötävaikuttaa siihen, että jäsenvaltioiden kulttuurit kehittyvät kukoistaviksi, pitäen arvossa niiden kansallista ja alueellista monimuotoisuutta ja korostaen samalla niiden yhteistä kulttuuriperintöä.

72 EY 153 artiklan 1 kohdassa määrätään muun muassa, että kuluttajien etujen suojaamiseksi ja kuluttajansuojan korkean tason varmistamiseksi yhteisö edistää kuluttajien oikeutta tiedonsaantiin ja koulutukseen.

73 Laserdisken, jota Puolan hallitus tukee, väittää, että yhteisö rikkoi edellä mainittuja määräyksiä, kun se antoi direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdan.

74 Ensinnäkin on todettava, että useat mainitun direktiivin johdanto-osan perustelukappaleista koskevat mainittuja määräyksiä joko nimenomaisesti tai sisällöllisesti.

75 Kuten direktiivin 2001/29 johdanto-osan 9 ja 11 perustelukappaleesta ilmenee, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien yhdenmukaistamisen on perustuttava suojan korkeaan tasoon, koska nämä oikeudet ovat ratkaisevan tärkeitä henkisen luomistyön kannalta, ja täsmällinen ja tehokas järjestelmä, jolla varmistetaan kyseisten oikeuksien suoja, on yksi tärkeimmistä keinoista varmistaa, että eurooppalaisella kulttuuria luovalla toiminnalla ja kulttuurituotannolla on käytettävissään tarpeelliset voimavarat, ja taata, että teosten tekijät ja esittäjät voivat toimia riippumattomina ja arvonsa mukaisesti.

76 Tältä osin direktiivin 2001/29 johdanto-osan 12 perustelukappaleen mukaan tekijänoikeuden alaan kuuluvien teosten ja lähioikeuksien alaan kuuluvan aineiston riittävä suoja on erittäin tärkeä myös kulttuurin kannalta, ja EY 151 artiklassa edellytetään, että yhteisö ottaa toiminnassaan huomioon kulttuuriin liittyvät näkökohdat.

77 Lisäksi direktiivin 2001/29 johdanto-osan 14 perustelukappaleen mukaan kyseisen direktiivin olisi edistettävä oppimista ja kulttuuria suojaamalla teoksia ja muuta aineistoa sallimalla kuitenkin yleisen edun nimissä tehdyt poikkeukset ja rajoitukset koulutus- ja opetustarkoituksiin.

78 Toiseksi on todettava, että direktiivin 2001/29 5 artiklassa säädetään järjestelmästä, joka koskee 2–4 artiklassa vahvistetuista eri oikeuksista tehtäviä poikkeuksia ja kyseisiin oikeuksiin kohdistuvia rajoituksia ja jonka tarkoituksena on mahdollistaa se, että jäsenvaltiot voivat käyttää valtuuksiaan muun muassa koulutuksen ja opetuksen alalla.

79 Lisäksi tälle järjestelmälle asetetaan tarkat rajat mainitun 5 artiklan 5 kohdassa, jossa säädetään, että säädettyjä poikkeuksia ja rajoituksia sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun suojatun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.

80 Edellä esitetystä seuraa, että direktiiviä 2001/29 valmistellessaan ja antaessaan yhteisön toimielimet ottivat kaikilta osin huomioon jäsenvaltioiden kulttuuriin liittyvät näkökohdat, joihin pääasian kantaja viittaa, ja oikeuden koulutukseen, joka yhteisön lainsäätäjän on otettava huomioon toiminnassaan.

81 Tästä seuraa, että EY 151 ja EY 153 artiklan väitettyä rikkomista koskevat argumentit on hylättävä.

82 Ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on näin ollen vastattava, että ensimmäisen kysymyksen tarkastelussa ei ole ilmennyt seikkoja, jotka voisivat vaikuttaa direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohdan pätevyyteen.

Oikeudenkäyntikulut

83 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelussa ei ole ilmennyt seikkoja, jotka voisivat vaikuttaa tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22 päivänä toukokuuta 2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 4 artiklan 2 kohdan pätevyyteen.**

2) **Direktiivin 2001/29 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että kansalliset säännöt, joiden mukaan teoksen alkuperäiskappaleen tai sen kopioiden levitysoikeus sammuu, kun kyseisen teoksen oikeudenhaltija tai joku muu hänen suostumuksellaan saattaa tämän teoksen markkinoille Euroopan yhteisön ulkopuolella, ovat ristiriidassa kyseisen säännöksen kanssa.**

Allekirjoitukset